

۱۰ زنان سنتی ایران در جستجوی چه بوده‌اند؟ ایمان سنندری

۱۱ صندوق‌های خلکی زنانه یادگار زنده‌وار ه‌های قدیم

۱۲ روایتی از گوش‌های مردمان سلسما که زلزله ۱۳۰۹ شهرشان را نابود کرد

۱۳ **جدال**
شاهزاده وی بی
روایتی مصور از نخستین روبرویی مکتوب
جنسیتی زنان و مردان در ایران

۱۴ پرونده تاریخ شفاهی آب در ایران (۱)
تهران قاجاری کم‌آبی را به چشم ندید
گفت و گو با «سید عبدالله انوار»

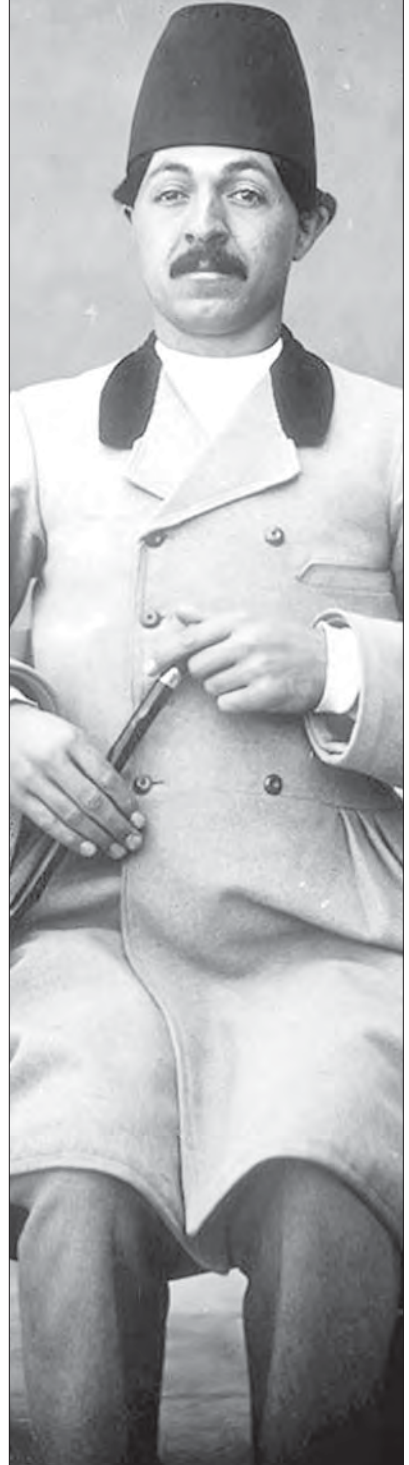
بازگویی نخستین روبرویی دیدگاه‌های جنسیتی در تاریخ معاصر ایران

معایب الرجال

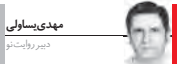
نخستین مناظره مکتوب در حوزه تقابل‌های جنسیتی در تاریخ معاصر ایران، موضوع پرونده امروز روایت نو را تشکیل می‌دهد. این مناظره غیر مستقیم از نظر زمانی و روز و روزگار و از نظر محتوایی، نخستین جدال آشکار در حوزه روبرویی‌های جنسیتی و دفاع از جایگاه و کارکرد زنان و مردان در جامعه ایرانی به شمار می‌آید. در یک سوی ماجرا شاهزاده‌ای است که با تألیف کتاب «آداب النساء» می‌خواهد جایگاه و پدیده‌های زنان را به آنان یاد شود. این شاهزاده اما به دلایل گوناگون، نامی از خود بر کتابش نمی‌گذارد. گمان‌هایی البته درباره نام و شخصیت وی وجود دارد اما همه، مستور در بررسی‌های پژوهشگران است. خوشی، احتمالاً عمده‌انه، نامی به جای نگذاشته است. در سوسو دیگر زنی با نام بی بی خاتم استرآبادی وجود دارد که با نامی مشخصی، به تعبیر امروزی به گونه‌ای نشانده‌دار در مقام ساکنونی به شاهزاده گمانه‌زنی می‌آید. او کتاب «معایب الرجال» می‌نویسد تا بگوید آنچه در کتاب تأدیبات النساء دربار زنان آمده نه تنها همه پوچ و بی‌فایده است که مردان، خود، سرشار از معایب است که می‌کوشند با تأدیبات زنان و پند و اندرز دادن به آنان برای رعایت شئون مردانه، کاستی‌ها و معایبشان را بپوشانند. امروز به میانه دعوایی تاریخی رفته‌ایم که همچنان پس از گذشت بیش از یک سده، موضوع روز به شمار می‌آید.

تأدیبات النساء

اقبال بد کتاب تأدیبات النساء

اهداف زندگی مشترک رابطه زلفسویی مرد با او است؛ باید در تمام زندگی شریک شدن و خجول باشد جز در خوشبختی، اوقع غنا خوردن نباید حرف بزند و سر انجام باید مانند انسان‌های بی‌شمار بدون شتاب و آرام و کند راه برود، وی اما زمانی را برای یادآوری مستحباتی که در درباره جایگاه زنان در خانواده و اجتماع بر گزیده بود که سگانه سخن گفتن و دیدگاه‌ها از رونق افتاده بود. باسخی مکتوب که بی بی خاتم استرآبادی به وی داد، کوبنده و قاطع بود.

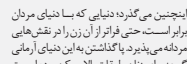

مهدی یاساولی
نویسنده و مترجم

تألیف کتاب تأدیبات النساء در عصر محمد شاه قاجار و سپس نگرش کتاب «معایب الرجال» در سلسله‌های بعد، رخدادی نبود که جمعی ایرانی به شمار می‌آید. این مناظره مکتوب و خوانندگی که اکنون به بسیاری چندین نسخه خطی در کتابخانه‌های بزرگ ایران، در دسترس پژوهشگران قرار داد. دقتی تازه در زمینه اندیشه‌های اجتماعی همواره نگرش‌های جنسیتی پیش روی ایرانیان باز کرد. این دو کتاب در واقع برای برطرف ساختن بسیاری از بافرهای نادرست درباره جایگاه مردان و زنان در جامعه ایران، سر آغازی مهم به شمار می‌آید. هر چند به ظاهر، بی بی خاتم استرآبادی نویسنده «معایب الرجال» برنده این مناظره مکتوب به شمار می‌آید اما پیروز واقعی، جامعه ایرانی بود که به‌لحاظ هر دو طرف، پیروز است. چندین نسخه خطی و چاپ سنگی از دو کتاب «معایب الرجال» و «تأدیبات النساء» در آرشو کتابخانه موزه ملی ملک، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز دایره معارف بزرگ اسلامی، کتابخانه ملی و کتابخانه آستانه مرعشی وجود دارد. پژوهش درباره آنها و مطالعه روی جزئیات هر یک می‌تواند یافته‌های تازه از اندیشه‌های ترقی خواهانه در تاریخ معاصر ایران در دسترس بگذارد. تألیف این دو کتاب برای تسوآن روبرویی‌های جدید اندیشه‌های جنسیتی میان زنان و مردان ایرانی در تاریخ معاصر دانست.

روبرویی‌های دیدگاه‌های جنسیتی زنان و مردان در تاریخ معاصر ایران

دگرگونی جایگاه زن؛ ضرورتی که در گذر شد

آمنه ابراهیمی
تاریخ‌نویس

اینچنین می‌گذرد: دنیاایی که با دنیاای مردان برابر است، حتی فراتر از آن زن را در نقش‌هایی مرده می‌پذیرد. با گذشتن به این دنیاای آرمانی هرچه برای زنان طبقات بالا ممکن بوده است اما از آن جا که گام‌های بنین دنیا، برای بخشی زیاد از جمعیت زنان کاری چندان آسان نبود، می‌توان گفت زن در تاریخ ایران تا اندازه‌ای بسیار، زیر سیطره اندیشه گذشته بوده و گله با خواست زن همراه می‌شده است.

این نگاه‌ها باید تا این که ما بر روی افکار نوبه ایران، جامعه جدید آمدن این دگرگونی‌ها در روبرویی با مورد دیگر زنان بود، قرار گرفت. رزمه‌های این تغییر و دگرگونی از دوران محمدشاه قاجار شنیده شد. شاهزاده‌ای قاجاری در این زمان، بر آن شد رساله‌ای به نگارش درآورد که در آن برای دیگر وظایف زن و خواست‌های مرد از او گوشزد کند، همچنین با نگاهی به فرهنگ غرب، بر رویایی دناخواه و هماهنگ با گفتمان و اندیشه قدیم تأکید ورزد.

۱۰ ادامه در صفحه ۱۰